

Het onderstrepen van Klijzings rol lijkt ons billijk; wenselijk lijkt het ons bovendien omdat mr. Donker zijn betoog dat de regering in '40 van 't Sant nimmer tot hoofd van de CID had mogen benoemen, heeft trachten te versterken door op de capaciteiten van van Oorschot te wijzen welke deze ook als hoofd van het BBO zou hebben getoond. In feite heeft van Oorschot bij het BBO niet meer gedaan dan er zich regelmatig van vergewissen dat de zaken goed liepen; voorts gaf hij menigmaal bruikbare adviezen. 'Hij wist', zo vertelde de Graaf ons in '57, 'precies wat er gebeurde. Wij mochten hem graag en ook de Engelsen waardeerden hem. Het eigenlijke werk deed hij evenwel niet. Je zou hem kunnen vergelijken met een gedelegeerd lid van de raad van commissarissen van een vennootschap.'¹ 'Van Oorschot', zo vernamen wij in '59 van Klijzing,

'was voor ons een nuttige *figurehead*. In besprekingen met de Engelsen of in brieven aan de Engelsen konden wij hem wel gebruiken, maar dan moesten wij precies aangeven wat hij naar voren moest brengen. Hij kwam 's ochtends om 10 uur op kantoor tegen de tijd dat er behoorlijke koffie was, dan ging hij kruiswoordraadsels oplossen. Met het operationele werk heeft hij niets van doen gehad.'²

De Enquêtecommissie beoordeelde het werk van het BBO als 'in het algemeen goed geslaagd'³, ja als 'uitnemend'⁴ - een adjectief dat er bij de beoordeling van BI niet af kon.

Terugblik

Onze terugblik op dit lange hoofdstuk willen wij kort houden, de aandacht daarbij richtend op enkele algemene aspecten.

Allereerst menen wij dat uit ons relaas blijkt hoe moeilijk het was, van buiten af geheime verbindingen met bezet gebied op te bouwen welke met zekere frequentie zouden opereren. Bezet Nederland bevond zich in een veel geïsoleerder positie dan een blik op de kaart zou suggereren en *Abwehr* en *Sicherheitspolizei* waren geduchte tegenstanders. Van Noorwegen uit kon per boot een regelmatige geheime verbinding met Engeland onderhouden worden, in Frankrijk konden Engelse vliegtuigen 's nachts landen om in eenzame streken geheime agenten of andere boodschappers af te

¹ K. de Graaf, 1 okt. 1957. ² F. J. Klijzing, 6 febr. 1959. ³ *Enq.*, dl. IV a, p. 563.

⁴ A.v., p. 564.